

PSYCHOLÓGIA OSOBNOSTI

Zlatica Zacharová

ČO JE TO OSOBNOSŤ?

Aký **č**lovek je?

Ako sa správa **č**lovek za normálnych okolností?

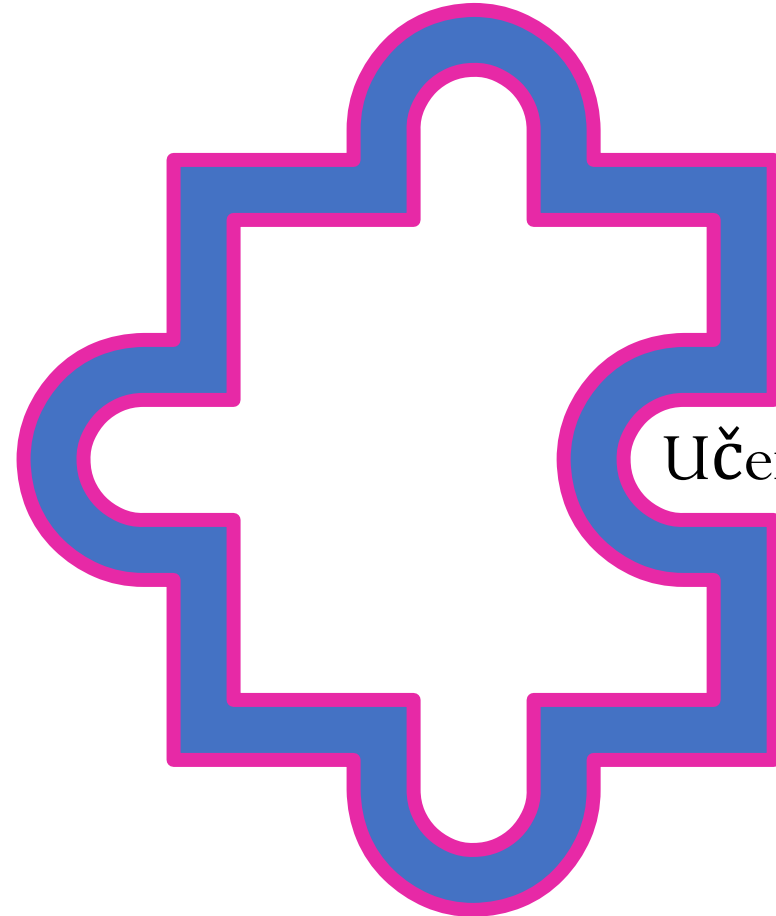
- Z latinského "persona" = maska, ktorú si dávajú herci, keď hrajú - teda vyjadruje to isté charakteristiky, výraz
- Je osobnosť daná, alebo sa vyvíja v priebehu?
- Čo ovplyvňuje utváranie osobnosti?

Atkinson a kol. (2004) osobnosť definuje ako "príznačné a charakteristické vzorce myslenia, emócií a správania, ktoré definujú individuálny osobný štýl interakcie s fyzickým a sociálnym prostredím"

DETERMINÁCIA OSOBNOSTI

Kultúra
Socializácia

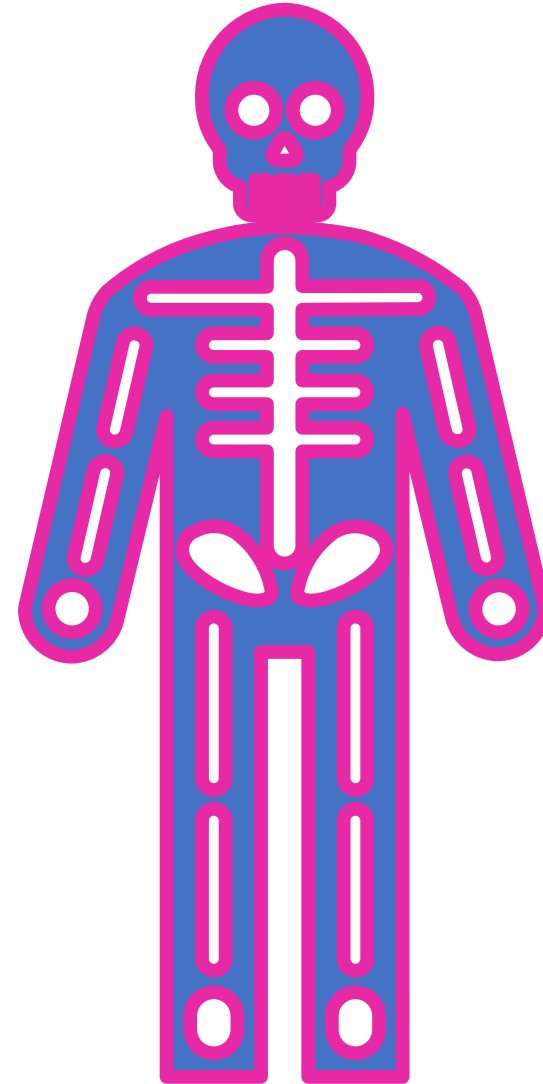
Genetická determinácia,
dedičnosť

Učenie

Konštitučné
tendencie
Biologické hľadisko

Modálna osobnosť

- Taká osobnosť, ktorú zdieľa väčšina členov skupiny
- Súhrn spoločnej skúsenosti
- Rané skúsenosti detí v istej kultúre, sociálnej skupine sú podobné, takže sa produkuje podobný typ osobnosti v rovnakej kultúre
- Slováci, Nemci, Indiáni, Eskimáci, Japonci...

VÝVIN OSOBNOSTI

Po narodení - ešte neodlišuje medzi sebou a okolitým svetom

Okolo 1 roku si postupne začína uvedomovať seba samého, telesné ja a psychické ja

Vzniká vedomé ja

Uvedomovanie si sociálneho ja – okolo 2,5 roka

Črty a vlastnosti utvorené do prvých 3-5 rokov sú viac-menej stabilné (Kubíny, 2010)

Jástvo
sebauvedomovanie
vedomie seba
vôľa

ŠTRUKTÚRA OSOBNOSTI

Vyjadruje usporiadaný celok dispozícií, ktoré podmieňujú spôsoby psychického reagovania (t. j. prežívania a správania)

V štruktúre osobnosti rozlišujeme:

schopnosti,

temperament,

záujmy,

charakter.

Osobnostné črty

Priekopníkom bol Gordon Allport

Osobnostné črty - vlastnosti, charakteristiky

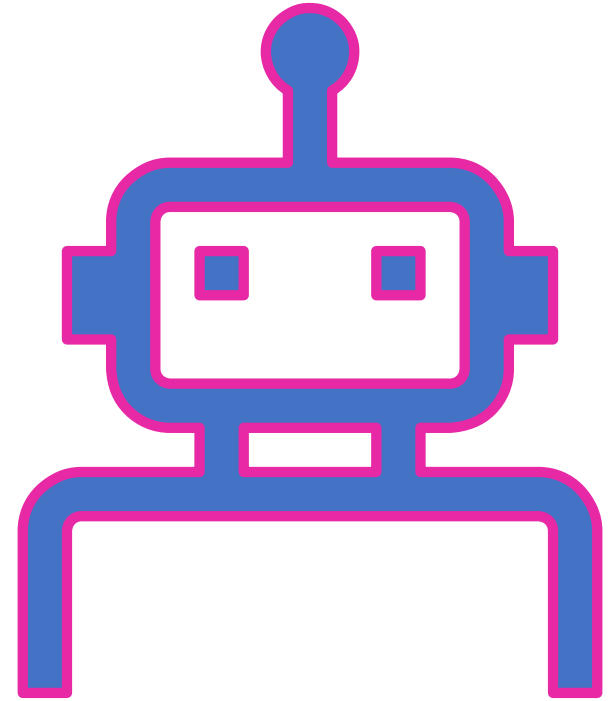
Utvoril dve skupiny: **spoločné črty** (všetci z jednej skupiny/modálna osobnosť) a **individuálne črty** (dané pre daného človeka)

Všetci máme jedinečnú kombináciu črt

Centrálne črty sú tie, ktoré určujú osobnosť a sekundárne črty sú viditeľné len v istých situáciách

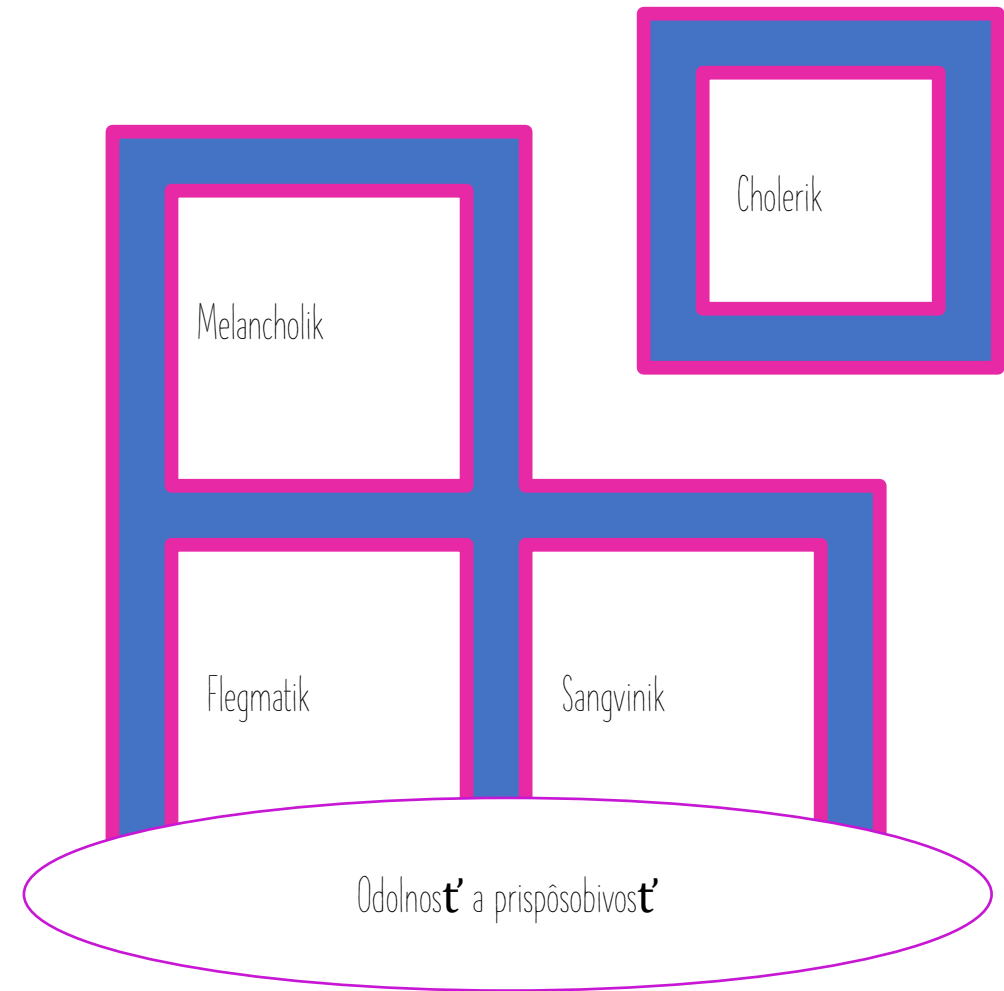
**"Osobnost' je príliš
zložitá, aby sme ju
napchali do kazajky
jediného konceptu"**

Gordon Allport

TYP TEMPERAMENTU

- podľa I.P.Pavlova rozdeľujúce sú vlastnosti nervovej sústavy – teda vlastnosti dvoch základných procesov: vzruch a útlm
- Sila vzruchu a útlmu – ako sú NB schopné niesť záťaž a odpovedať na podnety
- Vyrovnanosť medzi vzruchom a útlmom – schopnosť uvoľňovať a brzdiť činnosť
- Pohyblivosť vzruchu a útlmu – ako sú schopné sa rýchlo meniť a prispôbiť zmenám

		súhlas	nesúhlas
S1	Stupňujú prekážky, na ktoré narážate vašu energiu a elán? Ste rozhodný a iniciatívny? Cítite sa spravidla plný sily?		
S2	Necháivate sa odradiť prvým neúspechom? Robí vám problém nadviazať kontakt s cudzími ľuďmi? Potrebujete odpočívajúť častejšie ako iní ľudia?		
V1	Ak vás vyrušia v práci, dokážete sa rýchlo sústrediť? Nevadí vám pri čítaní knihy, že niekto vedľa rozpráva? Dáte sa ľahko vyprovokovať?		
V2	Nedokážete odolať nákupu, aj keď neskôr nebudete mať dost peňazí? Stávate sa neľudným, ak je okolo vás hluk? Dávate sa hnevom strhnúť až k činom, ktoré neskôr ľutujete?		
P1	Páčilo by sa vám zamestnanie s častými zmenami pobytu? Prebúdzate sa väčšinou rýchlo a ľahko? Ťažko znášate jednotvárnu prácu?		
P2	Trávite svoje voľné dni (napr. nedele) ustáleným spôsobom? Robíte s ťažkosťami a nerád dve veci naraz? Ste rozpačitý v novom prostredí?		

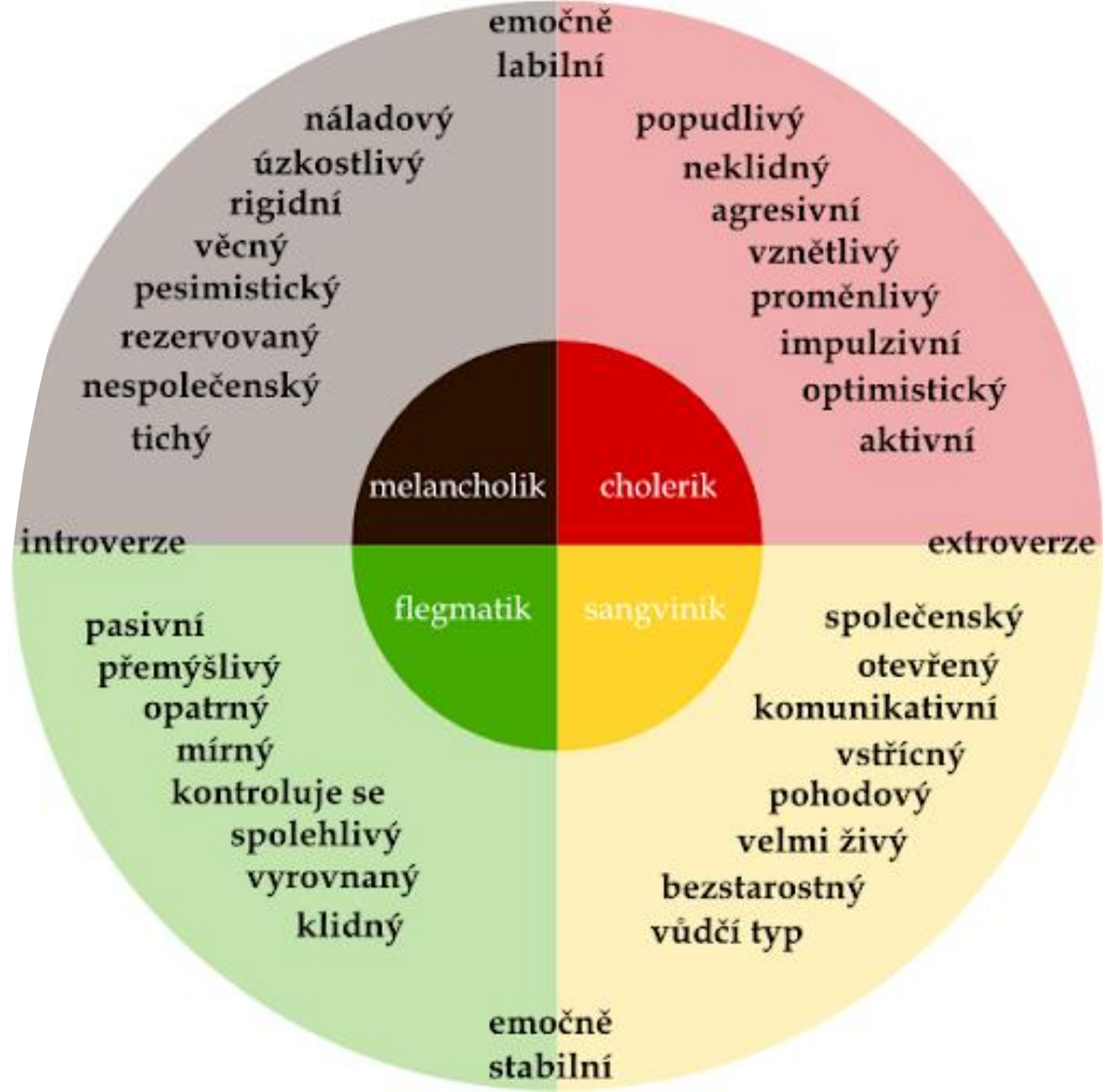
Výpočet

- ✓ Po spočítaní bodov u každej skúmanej vlastnosti zvlášť si nakoniec urobte výrazné znamienko „plus“ u toho symbolu každej dvojice (S1 alebo S2, V1 alebo V2, P1 alebo P2), ktorý vykazuje prevahu bodov.
- ✓ **Sangvinik** má „plus“ u S1 – sily, V1 – vyrovnanosti a P1 pohyblivosti. Je teda schopný veľkej záťaže, prejavuje primerané reakcie a dokáže sa pružne prispôbovať. Pri nedostatku pôsobiacich podnetov sa môže stať, že ich sám nevyhľadáva.
- ✓ **Cholerik** vykazuje „plus“ u S1 – sily, avšak V2 nevyrovnanosti i P1 – pohyblivosti. Je teda dostatočne odolný a prispôsobivý, avšak „nevyrovnaný“ v tom zmysle, že do všetkého vkladá viac energie, ako je potrebné.
- ✓ **Flegmatik** má prevahu S1 – sily, V1 vyrovnanosti, avšak tiež P2 – nepohyblivosti. Nie je teda ľahké ho odkloniť od práve vykonávajúcej činnosti. To však vedie aj k tomu, že na miesto celého radu povrchných záujmov ich má spravidla menej, avšak hlbších. Ide teda o ideálny typ temperamentu napr. pre vedeckú prácu.
- ✓ **Melancholik** má naopak väčšiu mieru S2 – slabosti, V2 – nevyrovnanosti i P2 – nepohyblivosti nervových procesov. Nie je schopný reagovať ihneď, zvlášť na silné podnety, má problémy v bezprostrednom kontakte s ľuďmi. K dosiahnutiu žiaduceho výkonu potrebuje stabilné podmienky. Kritika ho zraňuje.

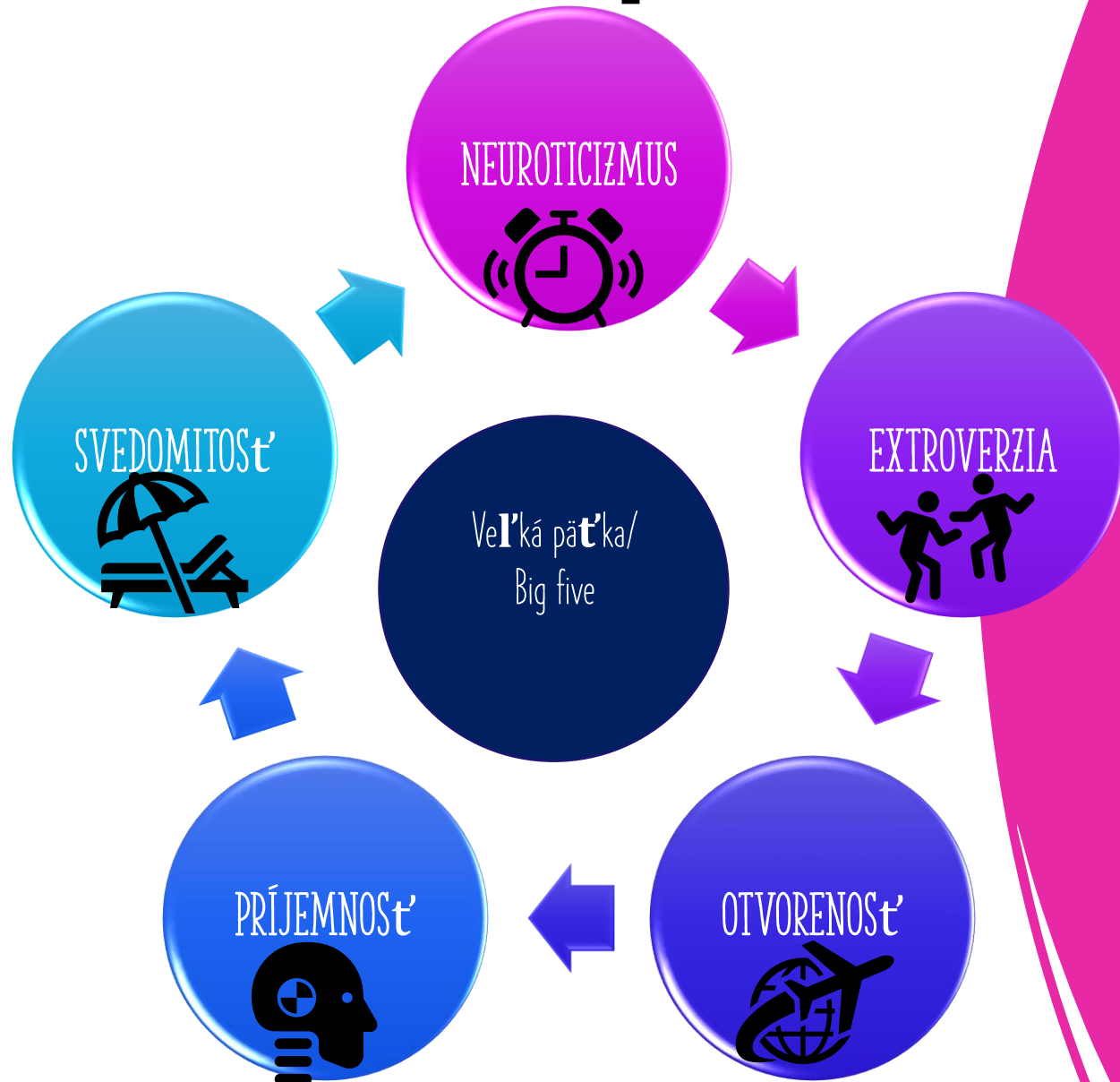

INTROVERT/EXTROVERT

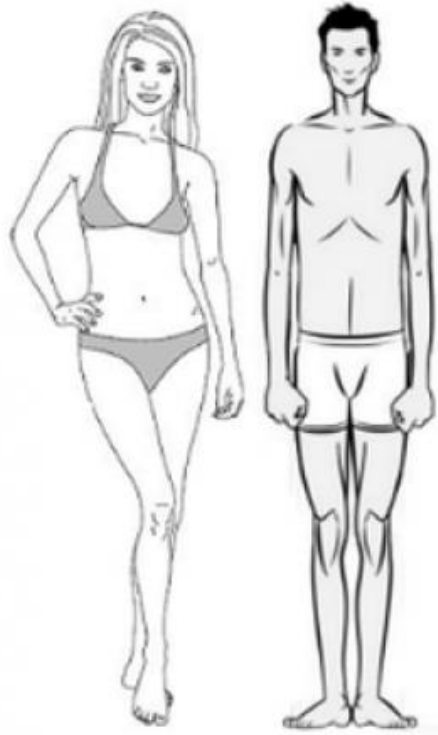
- Hans Eiseneck nehovorí o črtách ale o rôznych typoch osobnostiach
- Typ je istá vlastnosť, ktorá vystupuje z osobnosti tak zreteľne, že určuje celú oblasť

Veľká päťka

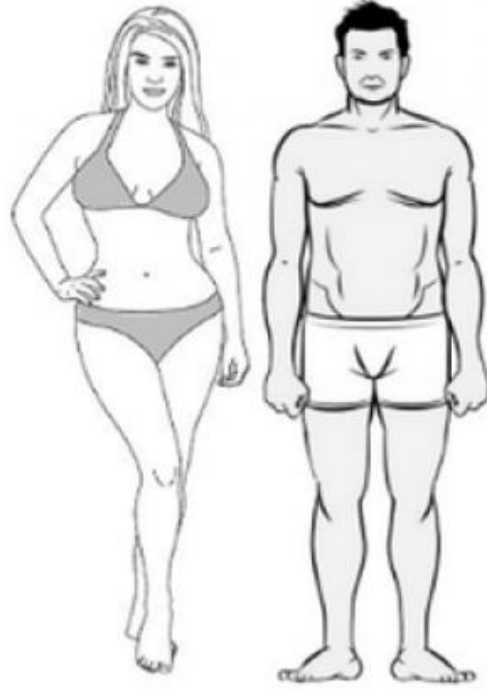
- Raymond Cattell tvrdí, že osobnosť nemusí byť nemenná
- Naše vlastné vnímanie seba samého sa môže líšiť od toho, čo vnímajú ostatní a to sa nazvalo osobný konštrukt
- Z Eisenkovej typológie vyvinuli typologiu, ktorá vychádza z piatich faktorov a nazvali to veľká päťka
- Psychotizmus nahradili svedomitosťou a prívetivosťou, priadli otvorenosť voči novým skúsenostiam

ECTOMORPH

Atletický somatotyp

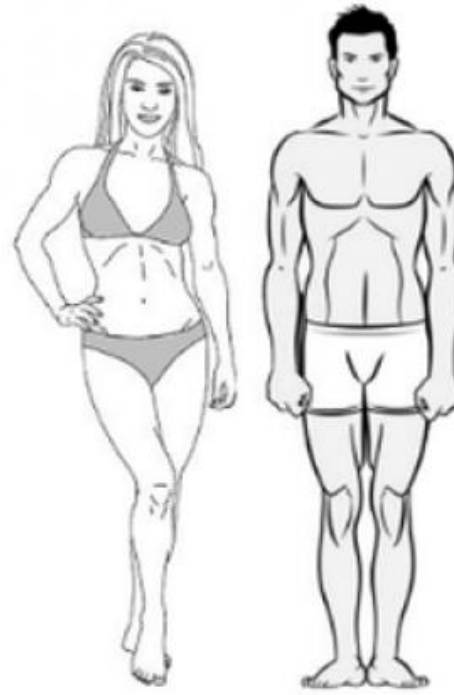
- viskózný typ temperamentu
- bez veľkých citových vzručov a myšlienkových zaujatí

ENDOMORPH

Piknický typ

- prežívanie charakterizuje striedanie nálad, t. j. radostného vzrušenia (eufórie, mánie) a sklúčenosti
- sú otvorení a spoločenský
- Mániodepresívna porucha????

MESOMORPH

Astenciký typ

- extrémne polohy precitlivelosti a chladu
- uzatvorení, neprístupní, jednostranne zameraní
- majú vlastný fantazijný svet

Kretschmerova konštitučná typológia

Založená na konštitučnej typológii –
podľa telesnej konštitúcie jedincov

TEMPERAMENTOVÉ TYPY DETÍ

- A. Thomas, S. Chess a A.G. Birch vymedzili tri typy:

Typ ľahko vychovateľného dieťaťa:

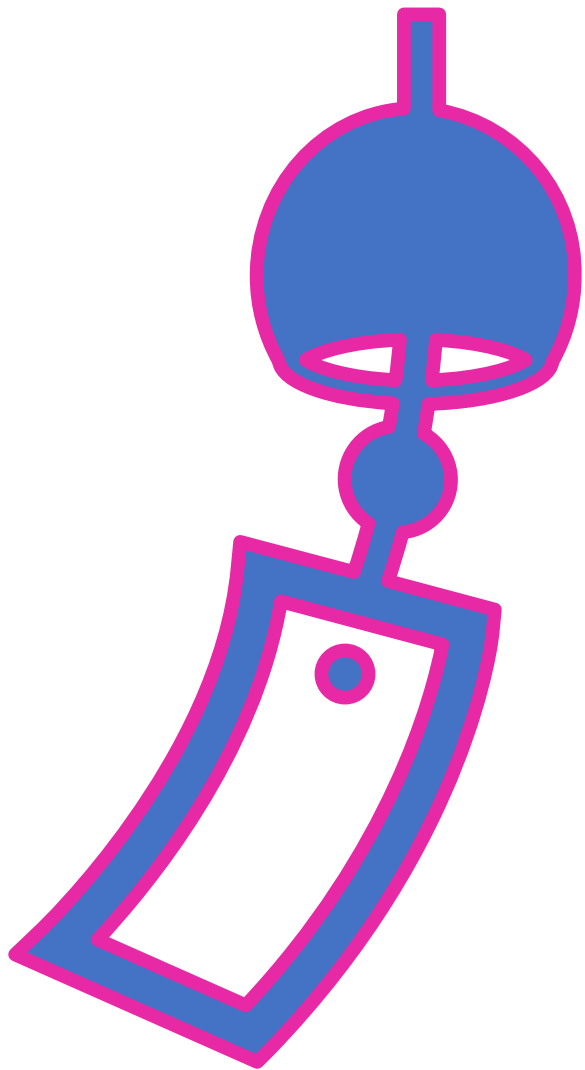
- Pozitívne ladenie
- Pohotové prispôsobenie
- Pravidelný biorytmus
- Zaujíma sa o nové podnety

Typ náročne vychovateľného dieťaťa:

- Negatívne ladenie
- Nepravidelný biorytmus
- Vyhybanie novým podnetom
- Slabá prispôobilosť

Typ pomalého dieťaťa:

- apatia
- Neaktívnosť
- Mierne mrzuté
- Pravidelné rytmy
- Pomalé prispôsobenie

**Ďakujem za
pozornosť**